

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سن مسئولیت کیفری اطفال

مطالعه تطبیقی در حقن ایران، اسناد بین المللی و فقه امامیه

ابراهیم جباری لقب

عضو هیئت علمی دانشگاہ خرمه خراسان

انتشارات کتبه رود

۱۳۹۶

سرشناسه	: حیدری لقب، ابراهیم، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: سن مسئولیت کیفری اطفال: مطالعه تطبیقی در حقوق ایران، اسناد بین‌المللی و فقه امامیه / ابراهیم حیدری لقب
مشخصات نشر	: سمنان: انتشارات جبله رود، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۹ ص.: جدول.
شابک	: ۹-۳۱-۸۷۸۴-۶۰۰-۹۷۸-۲۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: مسئولیت جزائی - - ایران
موضوع	: Criminal liability- - Iran
موضوع	: حقوق کودک - - ایران
موضوع	: Children's rights- - Iran
موضوع	: حقوق کودک - - مطالعات تطبیقی
موضوع	: Children's rights- - Compative studies
موضوع	: قانون - - حقوق و قوانین (فقه)
موضوع	: Children- *Legal status, laws, etc. (Islamic law)
موضوع	: مسئولیت زانی - - مطالعات تطبیقی
موضوع	: Criminal liability- - Comparative studies
رده‌بندی کنگره	: KMH۳۸۰ ج ۱، ص ۱۳۹۶
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۵/۰۴۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۲۴۵۲۵

شناسنامه

سن مسئولیت کیفری اطفال
(مطالعه تطبیقی در حقوق ایران،
اسناد بین‌المللی و فقه امامیه)

ابراهیم حیدری لقب

ناشر: جبله رود

چاپ نخست، ۱۳۹۶

شابک: ۹-۳۱-۸۷۸۴-۶۰۰-۹۷۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

صفحه‌آرایی: محمدتقی رهبری فرد

طرح روی جلد: مرجان شمسی خانی

قیمت: بیست هزار تومان

انتشارات جبله رود

سمنان: بلوار ولی عصر (عج)

جنب مسجد آل محمد (ص)

www.hablerood.ir

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۳	سابقه تحقیق
۵	فصل اول: تحول و واکنش اجتماعی در قبال سن مسئولیت کیفری
۷	سن مسئولیت کیفری
۷	الف: تعریف کودک
۸	شروع و پایان کودک
۱۲	سن مسئولیت کیفری اطفال
۱۳	سن مسئولیت
۱۴	سن مسئولیت کیفری اطفال
۱۶	سن مسئولیت کیفری با رویکرد جرم شناسی و ماده اد لایمی
۱۶	سن مسئولیت کیفری با رویکرد جرم شناسی
۱۷	دوره طفولیت
۱۸	دوره نوجوانی
۲۰	دوره جوانی
۲۰	دوره بزرگسالی
۲۱	دوره کهنسالی
۲۲	سن مسئولیت کیفری با رویکرد فقهی
۲۲	از ولادت تا ۷ سالگی
۲۳	از ۷ سالگی تا ظهور بلوغ
۲۳	از سن بلوغ به بعد
۲۴	رویکرد تاریخی به سن مسئولیت کیفری
۲۵	آغاز مسئولیت کیفری در ایام باستان
۲۸	ایران باستان
۳۰	روم قدیم
۳۲	سن مسئولیت کیفری در ادیان مختلف
۳۳	سن مسئولیت کیفری در دین زرتشت
۳۴	سن مسئولیت کیفری در آیین مسیح

۳۶	سن مسئولیت کیفری در دین اسلام.....
۳۹	رویکرد مکاتب جرم شناسی به سن مسئولیت کیفری.....
۳۹	مکاتب جرم مدار و سن مسئولیت کیفری.....
۴۰	مکتب کلاسیک.....
۴۳	مکتب نئوکلاسیک.....
۴۴	مکاتب مجرم مدار و سن مسئولیت کیفری.....
۴۴	مکتب اثباتی (تحقیقی).....
۴۸	مکتب دفاع اجتماعی و سن مسئولیت کیفری.....
۴۹	مکتب دفاع اجتماعی افراطی.....
۴۹	مکتب دفاع اجتماعی اعتدالی.....
۵۱	مکتب بزه یدیه مدار و سن مسئولیت کیفری.....
۵۵	فصل دوم: رویکرد فقهی به سن مسئولیت
۵۸	مفهوم فیزیولوژیکی بلوغ.....
۵۹	تعریف بلوغ.....
۶۰	بلوغ در دختران.....
۶۲	بلوغ پسران.....
۶۳	مفهوم بلوغ از نگاه قرآن کریم.....
۶۳	بلوغ حلم.....
۶۵	بلوغ نکاح.....
۶۷	بلوغ اشد.....
۶۹	مفهوم بلوغ از نگاه روایات.....
۷۰	سن بلوغ ۹ سال برای دختران.....
۷۳	روایاتی که بر سن بلوغ ۱۰ سال دلالت دارند.....
۷۴	روایاتی که بر سن بلوغ ۱۳ سال دلالت دارند.....
۷۷	روایاتی که بر اساس سن بلوغ بر اساس احتلام و حیض دلالت دارند.....
۷۹	سن بلوغ دختران از نگاه آمار.....
۸۲	رویکرد فقها به سن بلوغ و مسئولیت کیفری اطفال.....
۸۴	رویکرد فقهای قدیم به سن بلوغ و مسئولیت کیفری اطفال.....
۸۶	رویکرد فقهای معاصر به سن بلوغ.....
۹۱	رویکرد بلوغ از دیدگاه فقهای مذاهب اربعه.....
۹۲	سن رشد.....
۹۳	کاوشی در سن رشد و سن کودک ممیز و غیر ممیز.....

- ۹۳..... رویکرد حقوق موضوعه به سن رشد
- ۹۴..... رویکرد فقهی به سن رشد
- ۹۹..... کودک ممیز و حد تمیز
- ۱۰۳ فصل سوم: سن مسئولیت کیفری اطفال در حقوق ایران**
- ۱۰۶..... سن مسئولیت کیفری اطفال در قوانین قبل از انقلاب
- ۱۰۶..... سن مسئولیت کیفری اطفال در قانون مجازات عمومی سال ۱۳۰۴
- ۱۰۷..... اطفال کمتر از ۱۲ سال
- ۱۰۷..... اطفال بین ۱۲ تا ۱۵ سال
- ۱۰۸..... اطفال بین ۱۵ تا ۱۸ سال
- ۱۰۸..... سن مسئولیت کیفری در رژیم قانونی تشکیل دادگاه اطفال بزهدکار مصوب ۱۳۳۸
- ۱۱۰..... سن مسئولیت کیفری اطفال در فرانسه بعد از انقلاب
- ۱۱۱..... سن مسئولیت کیفری اطفال در قانون مجازات اسلامی
- ۱۱۱..... سن مسئولیت کیفری اطفال در قانون بین ادسی کیفری
- ۱۱۲..... سن مسئولیت کیفری اطفال در پیس : پس لایحه تشکیل دادگاه‌های اطفال و نوجوانان
- ۱۱۳..... حذف مجازات اعدام و قصاص و شلاق ای اطفال و نوجوانان
- ۱۱۴..... حذف تفاوت بین دختر و پسر
- ۱۱۵..... مسئولیت تدریجی اطفال
- ۱۱۷..... تفاوت سن مسئولیت در قوانین جزایی و سایر قوانین ایران
- ۱۱۹ فصل چهارم: رویکرد منابع فراملی در قبال سن مسئولیت کیفری و معاملات تطبیقی**
- ۱۲۱..... سن مسئولیت کیفری در اسناد بین‌المللی
- ۱۲۳..... کنوانسیون حقوق کودک
- ۱۲۸..... مجموعه قواعد بیجینگ
- ۱۲۹..... اصول راهبردی سازمان ملل برای پیش گیری از جرائم اطفال موصوف به «اصول ریاضن»
- حداقل مقررات مطلوب سازمان ملل متحد برای اداره تشکیلات قضایی مربوط به نوجوانان (مقررات پکن) ۱۹۸۵
- ۱۳۰..... کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی
- ۱۳۳..... سن مسئولیت کیفری در کشورهای مختلف
- ۱۳۳..... سن مسئولیت کیفری اطفال در حقوق فرانسه
- ۱۳۵..... سن مسئولیت کیفری اطفال در کشور انگلستان
- ۱۳۶..... کودکان زیر ۱۰ سال
- ۱۳۶..... کودکان از ۱۰ تا کمتر از ۱۴ سال
- ۱۳۸..... اشخاص بین ۱۴ تا ۱۸ سال

۱۳۸	سن مسئولیت کیفری اطفال در کشور سوئیس.....
۱۴۰	سن مسئولیت کیفری اطفال در کشور ژاپن.....
۱۴۱	سن مسئولیت کیفری اطفال در کشور ایتالیا.....
۱۴۲	سن مسئولیت کیفری اطفال در کشورهای منطقه.....
۱۴۴	نتیجه گیری.....
۱۴۶	پیشنهادات.....
۱۴۸	منابع و مأخذ.....
۱۴۸	۱- اب‌های فارسی.....
۱۴۹	۲- کتاب‌های عربی.....
۱۴۹	۳- مقالات.....
۱۵۱	۴- تقریرات.....

سن مسئولیت کیفری دختران و پسران از جمله مسائل و مباحث نوظهوری است که بررسی قانونی و فقهی آن، ضروری به نظر می‌رسد. بسیاری از پسران و دخترانی که تازه به بلوغ جنسی رسیده‌اند، در رشد عقلی و فکری لازم در مسائل کیفری برخوردار نیستند.

با بررسی مفهوم کودک و رمان سرع و پایان آن و مطالعه سن مسئولین کیفری اطفال در ایام باستان و ادیان مختلف و مبنای سن مسئولیت کیفری اطفال در فقه امامیه از نظر آیات و روایات و سن رشد و سن تمیز به این نقطه نظر خواهیم رسید که سن بلوغ (سن مسئولیت شرعی) امری تکوینی است نه تشریحی و تعبدی و در فرایند رشد طبیعی و مرتبط با عوامل اقلیمی، وراثت و سبب‌ها ظاهر پیدا می‌کند. قرآن کریم به سن خاصی در تحقق بلوغ اشاره نکرده است و فقط به عبارتهای همانند «بلوغ حلم» «بلوغ نکاح» و «بلوغ اشد» اشاره داشته است. در روایات به سن‌های مختلف برای بلوغ اشاره شده است.

با بررسی ادله موجود اثبات می‌گردد که سن رشد تنها به مفهوم خاص مدنی اختصاص نداشته و قابل تعمیم به مسائل غیرمالی از جمله امور کیفری نیز می‌باشد که در تطبیق با قوانین کیفری بعد از انقلاب که منبع اصلی و اساسی آن، حقوق اسلام و فقه شیعه می‌باشد، و مقایسه آن با، سن مسئولیت کیفری اطفال، در اسناد بین‌المللی و برخی از کشورها به این نتیجه خواهیم رسید که بازنگری در سن مسئولیت کیفری

اطفال در حقوق ایران ضروری بوده و با استناد به منابع فقهی و اسناد بین‌المللی، می‌توان این سن را تغییر داد.

توجه به جایگاه کودک و نقشان در جامعه و حمایت شایسته از او موضوعی است که از سالیان متمادی گذشته وجود داشته است، اما با توجه به پیشرفت جوامع انسانی، حقوق کودک دچار تغییرات بسیاری شده است. کشورهای مختلف برای بهبود و حمایت از حقوق اطفال و نوجوانان اقدام به تصویب قوانینی ویژه با شرایط خاص برای اطفال نموده‌اند حال آنکه در کشور ایران، سیاست جنایی افتراقی به معنی خاص کلمه در قبال اطفال وجود ندارد. تنها قانون ویژه اطفال، قانون مربوط به تشکیل دادگاه اطفال بزهکار مصوب ۱۳۳۸ می‌باشد که آن هم فسخ گردیده است.

حال با توجه به اینکه قوانین و مقررات موضوعه ایران برگرفته شده از شرع مقدس اسلام و فقه اسلامی می‌باشد. تعریف سن مسئولیت کیفری نیز بر اساس اقوال اکثریت فقها، ۹ سال قمری برای دختر و ۱۵ سال قمری برای پسر تعیین شده است.

با بررسی نظرات حقوقدانان و جرم‌شناسان در ارتباط با سن مسئولیت کیفری اطفال و مذاقه در اقوال فقهای معاصر و اسناد فقهی و شریعی به اساس قوانین موضوعه ایران می‌باشند. نظرات متفاوتی برای سن مسئولیت کیفری اطفال بیان داشته‌اند و با مراجعه به اسناد بین‌المللی که برای بهبود وضع اطفال در سطح جهان وضع شده‌اند. و با این نگاه سازمان‌های بین‌المللی اقدام به تصویب مقررات و معاهداتی برای حفظ حقوق اطفال و نوجوانان نموده‌اند و برای اجرا به دُول عضو ابلاغ نموده‌اند مهمترین آن‌ها معاهده حقوق کودک، مقررات بیجنگ (لزوم رعایت حداقل مقررات سازمان ملل در دادرسی اطفال) مصوب ۱۹۸۵ و... می‌باشد. که دولت جمهوری اسلامی ایران هم در اسفندماه ۱۳۷۲ به معاهده حقوق کودک ملحق گردیده است.

با توجه به اینکه قواعد سازمان ملل متحد ناظر بر اطفال بزهکار می‌باشد به سن و جنس اطفال هم اشاره دارد سن را به عنوان عامل مؤثر در ارتکاب انواع جرائم مورد توجه قرار می‌دهند. مجازات‌های تخفیف یافته را برای اشخاص زیر ۱۸ سال تعیین می‌کند.

در کتاب حاضر سعی شده است که با بررسی حقوق داخلی، اسناد بین‌المللی و فقه امامیه که شامل خراش، روایت معصومین (ع) و نظرات فقهای معاصر و گذشته می‌باشد. سن مسئولیت کیفری، اطفال را در بخش اول، از دیدگاه تاریخی مطالعه نموده و به بررسی موضوع در ادیان، تمدن‌ها و مکاتب کیفری دنیا بپردازیم.

در بخش دوم، رویکرد تطبیقی به سن مسئولیت کیفری اطفال و اقوال فقها معاصر و قدیم و نگاه آیات و روایات و زمان ورود اشخاص به سن کبر کیفری را بررسی می‌نماییم و مطالعه‌ای در سن رشد، معاصم‌های، و سن رسیدگی، اطفال ممیز و غیر ممیز نیز خواهیم داشت.

در بخش سوم، سن مسئولیت کیفری اطفال در حقوق معاصره ایران، قبل و بعد از انقلاب، مورد بررسی قرار گرفته است و در بخش آخر، سن مسئولیت کیفری اطفال در اسناد بین‌المللی و برخی از کشورهای جهان را مورد بررسی قرار دادیم. تا بتوانیم راهکار مناسب جهت رسیدن به یک سن مسئولیت کیفری مناسب با شرایط مناسب روحی و روانی و رشد قوای دماغی اطفال به دست آوریم.

سابقه تحقیق

در رابطه با بزهکاری اطفال، کتاب‌های مختلفی نوشته شده و نظرات و انتقاداتی نیز در ارتباط با نحوه رسیدگی به جرائم اطفال، بزه دیدگی اطفال، دادگاه اطفال به رشته تحقیق در آمده است.

اما در ارتباط با سن مسئولیت کیفری اطفال تحقیق جامع و مانعی تاکنون صورت نگرفته است حتی خیلی از فقها و مراجع عالی قدر جهان تشیع که ملاک بلوغ و ورود اشخاص به سن مسئولیت شرعی را ۹ و ۱۵ سال قمری تعیین نموده‌اند هیچ‌گونه تحقیق جامع و کاملی در اسناد قرآنی و روایی در رابطه با سن مسئولیت اطفال به شکل مشخص انجام نداده‌اند. فقط تعدادی از علمای معاصر اقدام به تحقیق در این زمینه نمودند؛ در سازمان‌های بین‌المللی در رابطه با سن مسئولیت کیفری اطفال تحقیقات مختلفی انجام شده و در نشست‌ها و کنوانسیون‌های مختلف به اطفال و نحوه برخورد با کودکان و نوجوانان، به‌کار و بزه دیده پرداخته شده و صریحاً سن ۱۸ سال برای ورود اشخاص به سن مسئولیت کیفری در نظر گرفته شده است.

در کشورهای مختلف چه در نیو یورک به تاسی از پیمان نامه‌ها و معاهدات بین‌المللی سعی شده است به نوعی سن مسئولیت کیفری اطفال با کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی نزدیکی داشته باشد که در این زمینه تحقیقات، مختلفی توسط اندیشمندان حقوق و جامعه‌شناسان این کشورها صورت گرفته است.